

Az európai architektúra vallási vonatkozásai

Az alább közölt cikk, mint a címe is mutatja, szigorúan Európa és a katolikus egyház közti viszonyra vonatkozik, mindkettőt közösségként érthetve. Csupán futólag – de elkerülhetetlenül – érinti az „Európa-terv” vallási oldalának és az európai egyházak hozzájárulásának kérdését ebben az építmenyhez. Kevesen vannak ma, akik Európa meghatározásából kizárják a keresztény hagyományt. Mindazáltal az európai építkezésben a vallási oldal messze elmaradt a gazdasági, politikai és társadalmi oldal mögött (ha ezeket egyáltalán külön lehet választani). Szemére is bányták egyébként az egyházaknak – különösen a katolikus egyháznak – tartózkodásukat, mi több, távolságtartásukat. Maga az egyház szigorúan elemezte fenntartásait, és, egy idő óta, támadásba ment át, elvárva – és megpróbálva –, hogy egyike legyen a jövő eme építkezése zászlóvivőinek. Ennek értelmében a katolikus egyház létrehozott néhány sajátos szervezetet és intézményt, hogy minél közlebb kerüljön az alapvető intézkedések meghozatalához, és hogy részt vehessen azok kidolgozásában. De ő maga is elégtelennek – vagy legalábbis nem teljesen megfelelőnek – tartja ezt a jelenlétet. Másrészt, az európai tervek vallási dimenziója nem tartozik szigorúan véve a katolikus egyház hatáskörébe. Az európai vallási sokféleség prizmján keresztül kell azt nézni, és a tervezésben részt kell venniük az ortodox és a protestáns hangoknak (ez utóbbiak már jelen vannak), valamint a kisebbségek kórusának is. A vallási sokféleség azonban nagyrészt megoldatlan feszültség-csomagot is jelent. Az első megoldandó probléma talán az lenne, hogy legalább a nagy európai felekezetek (a „nagy”-ot itt csupán a hívők számára értem) egyeztessék szempontjaikat az európai építkezést illetően, hogy egy, ha nem is egységes, de legalább koherens álláspontot dolgozzanak ki azzal kapcsolatban. Kényes és összetett kérdés lesz az ortodox egyházak bevonása ennek a tervezetnek a megvalósításába. Egyelőre egyetlen „ortodox” ország – Görögország – tagja csupán az Európai Uniónak. És, természetesen, van még néhány, ugyanilyen vallási színezetű ország, amely az integrációt óhajtja. De az integrációt óhajtó hang nem olyan hangos, mint amennyire egy, már a közösséghez tartozó hang. Lehet, hogy most, pillanatnyilag, legalább addig, amíg az európai tervezettel szembeni tartózkodásukat legyőző ortodox egyházak létre tudják hozni közös képviselői intézményeiket, a görög ortodoxia ilyen irányú felhasználása lenne a megoldás. A katolikus egyháznak, szervezeti felépítésénél fogva, természetesen, könnyebb a dolga. Önállóságuk következtében az ortodoxoknak valószínűleg több nehézséggel kell majd megküzdeniük ahhoz, hogy olyan intézményeket hozzanak létre, amelyek megállják helyüket az európai intézmények mellett. De meg kell találni az intézményes részvétel formáját ahhoz, hogy le lehessen győzni a partvonalról való bekiabálás komplexusát. (Al. C.)

Carlos CORRAL SALVADOR s. j.

A katolikus egyház és Európa viszonya*

Úgy tűnik, hogy egy közös európai tér létrehozása nemcsak politikai és gazdasági, hanem kulturális és társadalmi síkon is megfordíthatatlan folyamat. Szükséges tehát, hogy tisztázzuk azokat az elveket, amelyeknek a megfelelő intézmények szintjén szabályozni kell az egyház és Európa viszonyát.

Európa és nemzetközi szervezetei¹

Ma az Európai Unióról (EU) beszélnek, de milyen Európáról van szó?

Léteznek nemzetközi intézmények, amelyekhez különböző európai országok tartoznak, és olyanok, amelyekhez ezeken kívül más földrészen fekvő országok is tartoznak. Most következő elmélkedéseink a „kettűdejű” Európára vonatkoznak.

Ez az Európa három koncentrikus intézménybe szerveződött: a jelenleg 15 országból álló EU-ba, az Európa Tanácsba és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetbe (EBESZ).²

Az EU-t az 1992. február 17-én megkötött és 1993. november 1-jén életbe lépett Maastrichti Szerződés hozta létre, amelyet az 1997. október 2-án aláírt és 1999. május 1-jén életbe léptetett Amszterdami Szerződés módosított. Új módosításokat hajtottak végre a 2000. decemberben megkötött és 2001. szeptember 26-án aláírt, még a ratifikálás alatt álló Nizzai Szerződéssel. Ennek megfelelően Európa úgy jelenik meg, mint egy olyan fejlettségi szintet és bonyolultsági fokot elérő test, amely mostantól fogva három vonalon mozog: a kormányközi, a közösségek közti (az autonómiával rendelkező közösségi intézmények közötti) és a demokratikus-részvételi vagy ágazati integrációs vonalon.³

Az 1949. május 5-én megalkotott és 49 ország által aláírt Alapszabállyal létrehozott, strasbourgi székhelyű Európa Tanács célja „szorosabb egység létrehozása a tagországok között a közös kincset jelentő eszmék és elvek megmentése és támogatása, valamint a gazdasági és társadalmi fejlődés megkönnyítése céljából” (1. cikkely). Ezért „az Európa Tanács minden tagjának el kell fogadnia a jogállamiság elvét, és biztosítania kell minden joghatósága alá tartozó személy számára az alapvető emberi jogok és szabadságok tiszteltes tartását” (3. cikkely).

Az EBESZ 1995. január 1-jétől az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (CSCE) intézményesítésének eredménye. Az előbbi, amelyet 1972-ben kezdeményeztek, és 1975. augusztus 1-jén, a Helsinki Záróokmánnyal véglegesítettek, a hidegháború befejezése és a Berlini Fal leomlása után kezd intézményesülni a Párizsi Charta egy új Európáért alapján (1990. november 21.).⁴ Az EBESZ Vancouvertől Vlagyivosztojkig terjed, és jelenleg 55 európai, kaukázusi, közép-ázsiai és észak-amerikai ország tartozik hozzá. A tanácsnak a Szentszék is tagja. Az EBESZ tevékenysége három területre terjed ki: a biztonság, a gazdaság és az emberi dimenzió területére.

1989 úgy marad meg a történelemben, mint egy óriási jelentőségű pilaszter, amely a hidegháború végét jelzi: azóta vált kívánatosá a „kettűdejű” Európa – Nyugat és Kelet – felépítése a Harmel Jelentés (1967) eredeti terve alapján, azé az Európáé, amely egyelőre nem lép-né túl az Atlanti-óceánt és az Uralt.⁵

Az egyház mint közösség

A formailag és anyagilag már közösségként felépített Európát az egyház jelentős mértékben támogatta, lelkesítette és tanácsadással segítette, akár főpápsága révén, akár különböző szervei, intézményei, kommunikációs eszközein keresztül. Az egyház szociális testülete, amely komoly elkötelezette az európai ügynek, minden szinten eleget tett

ennek a feladatának; most érkezett el az ideje, hogy felülvizsgálja és újraértelmezze álláspontját, hogy esetleg, új tartalommal töltsen meg, új, alkotó lelket helheljen belé.

Az *Objectif Europe* folyóirat a *Hol az egyház?* című cikkében megállapítja: „a szép szavakat nem mindig követik konkrét cselekedetek”. A „katolikus alapító atyák”-nak (Schuman, De Gasperi, Adenauer) a hosszú távú munkába vetett hite valamennyire lankadt, amikor arra került a szó, hogy olyan területeken kell közelélni, amelyekről úgy tűnt, ki zárólag a bürokraták, a technikusok és a közösségi szakértők munkakörébe tartoznak. A maga során az egyház európai szervezete még a fejlesztés szakaszában van, és fogaskerékszerűen egymásba kapcsolódó, növekvő, de egyelőre még korlátozott módon tagolt intézményekből áll.

Ezeknek az intézményeknek a sorában a brüsszeli apostoli nunciatura az első és a legfontosabb. A nuncius ön maga jogán cselekszik a nemzetközi kapcsolatok terén mint diplomáciai megbízott. Más intézményeket azért hoztak létre, hogy részt vegyenek az európai törvényhozási és politikai folyamatokban. Az Európai Unió Püspökségei Bizottságának (COMECE), melynek Alapszabályzatát 1980. március 3-án fogadták el, van egy elnöke, egy végrehajtó bizottsága és egy főtitkára. A pasztorális jellegű vonatkozásokkal közvetlenebb kapcsolatban álló COMECE és az apostoli nunciatura között, amelynek hatáskörébe a sajátos nemzetközi kapcsolatok tartoznak, szoros, egymást kiegészítő viszony van.

Az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsát (CCEE) 1971-ben hozták létre. A szobán forgó konferenciák nem tartoznak ugyan joghatóság alá, de háromévenként szimpóziumokat szervezhet, ahogy azt meg is teszi 1975-től errefelé. Szervezete túlnő az Európai Közösség határain, és nagyrészt megfelel az Európa Tanácsának. A CCEE Titkárságának székhelye a St. Gallen-i (Svájc) egyházmegyében van. Létezik még egy, az Európa Tanács világi katolikusainak és az *Etudes Européennes* sorozatnak, valamint az *Objectif Europe* folyóirat kiadójának, p. Weydernek a kezdeményezésére, brüsszeli és strasbourgi székhellyel létrehozott intézmény, a Katolikus Titkárság Európáért, amelyet hivatalosan *Office Catholique d'Information et d'Initiative pour l'Europe*-nek (OCPE) neveznek.

Sajnos, az európai szerkezetben belül nagyon gyenge az egyházi szervezet. Hogy könnyebben érintkezessen az EU szerveivel, meg kellene

lyásol más, mindig lényeges és, sajnos, mindig drámai vonásokat: az irredenta nacionalizmusok igazolására ürgyül szolgáló vallási türelmetlenséget, az egység és a felbomlás közti feszültséget. Az egyház felajánlja segítségét mind a feszültségek csökkentésével, mind pedig keresztény és az egyetemességre nyitott gyökerei által táplált „európai eszme” támogatásával. Az együttműködés, a párbeszéd, a kölcsönös segítségnyújtás lényeges eleme az egyházak együttélése elősegítésének, mivel azok voltaképpen éppen Európa népeivel azonosak.⁸

Az egyház és Európa közti kapcsolatok előzetes elvei

Kialakítva Európával mint közösséggel való kapcsolatait, az egyház annak érdekében, hogy elkerüljön minden félreértést, és kizárja a félremagyarázást minden lehetőségét, megfogalmazott néhány előzetes elvet, mint a közös európai jó konkretizálásának és – végső soron – mint az európai polgár javának elvét.

Az első elv szerint egy közös európai ház felépítése az egyház feladata is, és – figyelem! – nemcsak a katolikus egyházé, hanem a többi európai egyházé és vallási felekezeté is. Valaki azzal gyanúsította a katolikus egyházat, hogy az új evangelizációval a középkori kereszténység visszaállítására törekszik. Nem erről van szó, hanem arról, hogy el kell érné: Európa fedezze fel újra és értékelje át saját keresztény gyökereit.

A második elv kimondottan a középkori kereszténységhez való visszatérést zárja ki figyelembe véve a kultúránk sokféleségét, „ami egyszerre gazdagság és üszó akna: a sokféleség kulturális szempontból hasonlíthatatlanul gazdag földrészé alakította Európát, de gyakorlati szinten nagyon törekényté tette, olyanná, amely mindig a fegyveres összecsapások határain mozog”.⁹

A kulturális sokféleséghez hozzáadódik a vallási sokféleség is. Már felvetődött a többi egyházzal és egyházi közösséggel való együttműködés szükségességének gondolata Európa evangelizációja érdekében; de megállapítható „az úgynevezett vallások terjedése is, amelyek ha egyszerűen keresésének és a szentséghez való visszatérésnek a kifejezői is, másrészt babonából és fanatizmusból elmenekülnek maguk köré, ha nem éppen fundamentalista és totalitarista szektákban öltenek testet.”¹⁰

Vallások pluralizmusáig ozzinte elfogadása még világosabban kidérült a Bazelben 1989. május 15–21-én megtartott Európai Ökumenikus Naggyűlésen, amelyet a protestáns és ortodox egyházakat felölölő Ökumenikus Egyházi Tanács és a katolikus egyház Püspöki Konferenciájának Tanácsa hívott össze. Ezen elhangzik, hogy „az igazság, a béke támogatásának és a hit megmentésének folyamata mindenekelőtt a Szentlélek műve”.¹¹

Általános elvek

Az egyház és Európa közti kapcsolatok általános elvei ugyanazok, mint az egyház és állam közti hagyományos elvek, vagy, pontosabban, mint az egyházi közösség és a politikai közösség köztiek, figyelembe véve Európának mint közösségnek a sajátos vonásait.

A kölcsönös függetlenség és az autonómia. Az első elv a közösség vallási és politikai dualizmusának elve, vagy, hivatalos szóhasználatnál élve, a diarchia, amelyet a II. Vatikáni Zsinat „kölcsönös függetlenség és autonómia” kifejezéssel fogalmaz meg.¹² Eppen Európában, a „keresztény nyilatkozatás hatására és a történelem hosszú megpróbáltatásain keresztül, az európai civilizációban megvalósult az egyházi és a politikai rend maradéktalan különválása, amely különválás oly igen hozzájárult az emberiség haladásához.”¹³

Az „ami a Cézáré” és „ami az Istené” (Mt 22,21) megkülönböztetés eredetileg Krisztus által nyilatkoztatott elve a társadalmi és politikai, valamint a vallási jellegű közösségi szervezetek közti különbségre mutat rá. Ezt az elvet II. János Pál is hangsúlyozta az Európai Parlament-

ben 1988-ban tartott beszédeben: „A személyeknek ezt az autonómiájukat annak a politikai közösségnek a természeténél fogva kell értelmezni, amelyhez szükségeszerűen minden állampolgár tartozik, illetve annak a vallási közösségnek a természeténél fogva, amelyhez minden hívő szabadon csatlakozik”.¹⁴ Ezért kell tehát eleve elutasítani mind az egyház, mind a politikai közösségek totalitarista magatartását. Annál inkább, mert „úgy tűnik, hogy az a vallási teljesség, amely nem tesz különbséget a hit és a polgári élet köre közt, összeférhetetlen Európának a keresztény üzenet által felváltott sajátos jellegével”.¹⁵

Ami a politikai közösséget, különösen az államot illeti, strukturái „nem vehetik át az emberi lelkiismeret és az igazság, valamint a teljesség keresésének a szerepét. Ezért az a kijelentés, hogy „ami az Istené, az a vallási közösségé, és

nem az államé”, az emberi hatalom egészséges határainak a meghúzását jelenti. Egy ilyen határ a lét, az abszolút felé való nyitás, „az erőfeszítést ösztönöz és a jogos vágyakat ihlető, soha el nem ért tökéletesség felé vezető feszültség” meghatározó értelmében vett „végső valóság” talaján áll.¹⁶

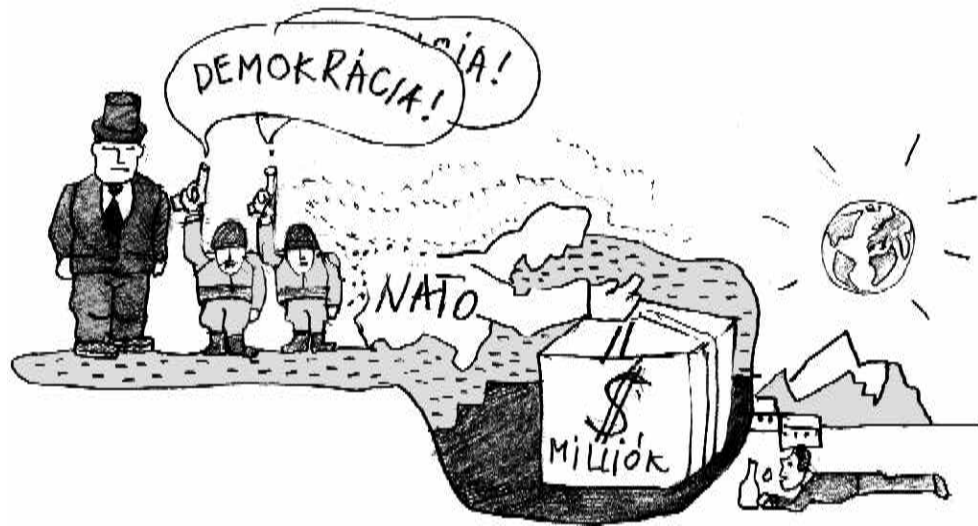

Antik Sándor: Folk Art, 2002

erősíteni, elsősorban a Gazdasági és Társadalmi Bizottság mellett működő székhelyel.

II. János Pál pápa 1990-ben összehívta a Püspökök Zsinatát Európáért. A zsinaton elfogadott nyilatkozat az európai valóság átfogó elemzését tartalmazta; ez a valóság, az evangélium közegeből nézve, befo-

Voltaképpen Európában az emberre és a társadalomra nézve legnagyobb veszélyek éppen akkor forogtak fenn, amikor az ideológiák abszolutizáltak a társadalmat vagy egy uralkodó csoportot, anélkül hogy tekintettel lettek volna az emberi lényre és szabadságára. Mindazáltal, adva lévén az egyház és az állam közti dualizmus több mint általános elvnek átfogó és összetett volta, szükséges azt két általános elvre lebontanunk: egyrészt az egyház, másrészt a politikai, jelen esetben az európai közösség függetlenségének és autonómiájának elvére. A II. Vatikáni Zsinat kimondja: „Az egyház szabadsága alapvető elv az egyház, valamint a közhatalom és az egész polgári rend kapcsolatában. (...) Ha érvényben marad a vallásszabadság nem csupán szóban kijelentett és törvényileg meghatározott, hanem ösztönt a gyakorlatba ültetett elve, akkor az egyház, jogilag és gyakorlatilag, rendelkezik majd az isteni küldetése beteljesítéséhez szükséges függetlenség elengedhetetlen feltételével.”¹⁷

Anik Sándor: Folk Art, 2002

II. János Pál az Európai Parlament előtt ugyanilyen értelemben elismerte, hogy amikor „a polgári szabadság uralkodik, és teljes egészében biztosítva van a vallásszabadság, a hit, felvállalva a hitelenség kihívását, csak nyerhet elvenségben, az ateizmus pedig nem tehet egyebet, mint hogy felmérje saját határait a hit állhatóságával szemben”.¹⁸ Másrészt, ahogy a II. Vatikáni Zsinat ünnepélyesen kijelenti, a politikai közösségek függetlensége és autonómiája nem csupán saját hatáskörük megőrzésében áll, hanem az egyház autonómiájának egyértelmű elismerésében is.

Ugyanezt teszi II. János Pál az európai intézmények előtt tartott beszédeiben. Az Európa Tanács küldetése, hogy az „igazságszolgáltatás által megalapozott béke”, valamint az emberi társadalom és civilizáció megvédése érdekében „népeinek közös kincsét jelentő szellemi és erkölcsi értékekhez való szigorú ragaszkodással” közelebb hozza egymáshoz a földrészt nemzeteket. Elismeri az Emberi Jogok Bizottságát és a Bíróságát, mint az „1950-ben Rómában aláírt, az emberi jogokra vonatkozó Európai Konvenciót íheto magasroptú ideálok és szellemiség jelképét”.¹⁹

A „*suo modo*” kölcsönös együttműködés. Az egyház és az európai intézmények az ember és mindkét közösség tagjainak szolgálatában állnak; ezért parancsoló módon tövök fel a mindenik sajátos természetének megfelelő kölcsönös együttműködés kötelezettsége. Ez, egész Európa megbékélése érdekében, a nacionalizmusok és etnocentrikusságok meghaladásával, a béke keresésével, és, általában, Európa dinamikus építésével a lojális és őszinte együttműködést tettelezi fel a környezettel, az emberekkel, valamint ez utóbbiakét önmagukkal.

Magasrendű elvek. Az egyház és Európa közti kapcsolatok általános elvei más, magasabbrendű és egyetemes elveknek vannak alárendelve, amelyek minden szociális szférát áthatnak: a családi, a magán- és az egyetemes szférát. Ezek az elvek magasabbrendűek, mert sajátos módon, közösségként tekintik az egyházat és Európát. Mindeközül, minden hittől függetlenül, egyetemes értéként, bár különböző megjelenési formákban, ott áll az emberi lény elsőbbsége és az Isten elsőbbsége és szuverenitása, amit minden teista felfogás elismer.

Az *emberi lény elsőbbsége* a nemzeti jogrendet átható, alapvető jogok biztosításában mutatkozik meg. Ezért az „egyház kötelessége ezen a téren tökéletes összhangban áll vallási és erkölcsi missziójával, mivel úgy ítéli meg, hogy ez a kötelesség egy része annak a hálának, amelyet az Isten képére teremtett emberi lény Krisztus által visszaszerzett méltóságával szemben tanúsítani kell”.²¹ Mivel Európa az új idők kihívásaira válaszoló aktív lelkiismeret értelmében az emberi jogok bölcsője volt, azok az országok, amelyek önmagukat ehhez a hagyományhoz tartozónak vallják, kötelesek elszántan harcolni azért, hogy a „demokráciának, az emberi jogoknak és az alapvető szabadságjogoknak a gyakorlatban való tiszteltetésben tartása – a biztonságon túli gazdasági szabadság és társadalmi jogszolgáltatás – természetes, mindennapi fejlődésük részé legyen.”

A pápa kijelentette: „van egy alapvető dimenzió, amely képes már alapjaiban megváltoztatni az emberiség testét felépítő rendszereket, és képes felszabadítani az egyéni és közösségi emberi létet az őt nyomasztó fenyegetések alól. Ez az alapvető dimenzió az ember, az ember a maga teljességében.”²³

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy az ember szabadsága ellen csak a kommunista országokban követtek el erőszakot: a nyugati országokban is megtörténtek olyan kultúra által, amely megfeleltetett szellemi jellegéről és természetfölötti elhivatottságáról. Az ember „az egyetlen teremtmény, amelyet Isten önmagáért szeretett, és amely

számára elkészített egy tervezetet, belefoglalva őt az örök megváltásba”.²⁴ Erre a társadalmon belüli emberközpontúságra emlékezteti az egyház Európát. Ebben az értelemben kell felfogni – jelenti ki P. Poupard kardinális – a *homo europaeus*-t, aki, akárcsak Európa, „mágn viseli a kereszténység mellett a görög–római örökség jegyeit is, annak jogi és emberi és egyéb kulturális értékké vonásaival együtt. Ezért a »szövet embert« nem lehet egyszerű pénz-injekcióval talpra állítani, csupán igazi és alapvető szláv és keresztény önazonosságának újralfelfedezése. Ami Európa legnagyobb országára nézve igaz, az ugyanannyira igaz a többire nézve is. *Homo italicus, homo hispanicus, homo germanicus* – mindenik belefoglalt a fogyasztói sárga, nekik is fel kell fedezniük eredeti gyökereiket, hogy hozzájáruljanak vele a közös európai kincshez, Krisztus életadó nedvéhez.”²⁵ Csak az értékeknek ezzel a társadalmi lehet felépíteni Európát, nem mint a nemzeti sokféleség földrajzi kifejezőjét, hanem mint az emberek közösségét, mert soha nem létezik majd hiteles emberi közösség azok nélkül az értékek nélkül, amelyek segítségével az ember teljes mértékben ember lehet.

Isten elsőbbsége és szuverenitása. Ha a társadalmi rendszerben az emberé az elsőbbség, az abszolút elsőbbség az Istené. Ez, ugyebár, a negyedik általános elv, amelyet az egyház soha nem felejt el, amikor az emberközpontúságot vallja. A valóságban az egyháznak Istenre és az ember végső sorsára vonatkozó üzenetének volt a legnagyobb hatása az európai kultúrára. „Hogyan lenne elképzelhető egy transzcendentális dimenziótól megfosztott Európa?” – teszi fel a kérdést a pápa az Európai Parlament előtt.²⁶

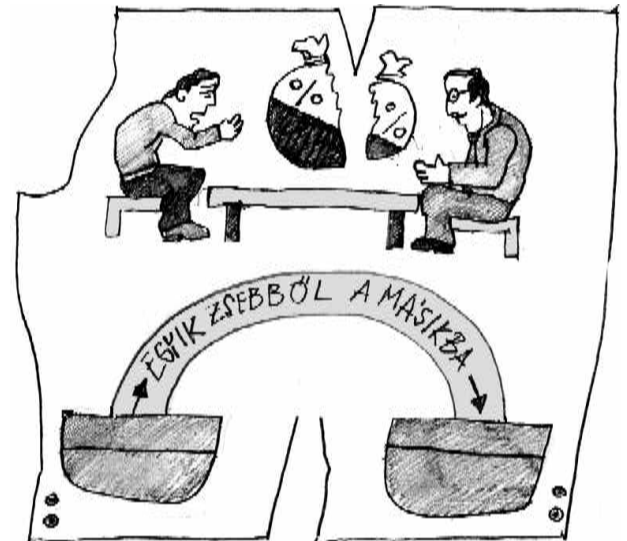
Mióta a modern korban az európai talajon olyan szellemi irányzatok fejlődtek fokozatosan ki, amelyek kizárták az Istenet az ember és a világmindenség megértésének folyamatából, két ellentétes irányzat táplálta a feszültséget a hívők és az agnosztikus humanizmus vagy gyakran az ateizmus támogatói között.

Alkalmazási elvek

Miután felállítottuk az egyház és Európa mint közösség közti kapcsolatot szabályozni hivatott elsőbbségi, általános és magasabbrendű elveket, feltevével alkalmazásuk és a gyakorlatba ültetésük módjának a kérdése.

Az *egyház nyilvános dimenziója*. Íme, mit ír A. M. Rouco kardinális, Madrid érseke: „Az igazi vallásos közeg tökéletes elismerése abszolút létfontosságú az egyháznak a társadalomban való megfelelő és termékeny jelenlétéhez. A vallásos ember túllép a prédikáció és a kultusz tipikus aktusain; saját természetében nyilatkozik meg és fejezi ki önmagát, a nevelésből és a társadalmi jelenlétből és elkötelezettségből, házasságából és műveltségéből levont emberi és erkölcsi tapasztalatának megfelelően. Mindez feltételezi jogilag nem korlátozott nyilvános jelentőségének az elfogadását.”²⁷

Csak ebben a formában működhet együtt az egyház az ember szolgálatának nagy, közös küldetésében a társadalom minden csoportjával és erejével, különös tekintettel az államra. A valóságban „sürgősen beszélnünk kell ma Európában a hit társadalmi és emberiesítő értékéről, hogy újra felébresszük a nyilvános lelkiismeretet az új szegénnyel, a harmadik világ állandósult hatalmas szegénységével szemben, hogy vi-

Anik Sándor: Folk Art, 2002

lágossá tegyük az erkölcsi megújulás, a megtérés, az anyagi és hedonista élet alóli igazi felszabadulás szükségességét”.²⁸

A *normatív párbeszéd és megegyezés*. A meghirdetett elvek gyakorlati aktualizálása mindig nehézségekbe ütközik; de a történelmi tapasztalat lehetőséget nyújt a megoldások megtalálására: ezek, mindelelőtt, a párbeszéd és a normatív megegyezés, melynek formái a szerződések, konvenciók és egyezmények. Ma, különösen a második világháború után az egyetemes törekvés az, hogy nemzetközi szinten biztosítsák az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat. Ezen a

vonalon mozog az egyház – mint Isten (Krisztusban egyesült emberek alkotta) népe – kérve a szabadság biztosítását a megmentés missziója érdekében, amely mentésnek nem szabad csupán az állam és jogrendszere kezében maradnia.

Következtetések

C. M. Martini kardinális többek között ezt írja: „Az egyház különleges érdeklődéssel fordul Európa felé – a felé az Európa felé, amely a társadalmi, gazdasági és politikai egység felé halad –, és azzal a fogalommal, hogy felajánlja saját segítségét, amely Isten Birodalma értékeinek az emberi közösség szívébe való belelehelését jelenti. És éppen, mert hű marad Isten ügyéhez, hű marad az ember ügyéhez is, és azt lehet mondani, hogy féltékenyen figyeli azt.”²⁹ Jelen pillanatban úgy tűnik, hogy egy hasonló küldetésnek különleges jelentősége van; sok új kérdés vetődik fel, amely sajátos és minősített választ vár: a genetikai manipuláció, a környezeti tartalmakkal való visszaélés, a marginalizáció, a szegénység, a kivándorlás, a munkanélküliség. Mind olyan realitások, amelyekkel bátran és szolidárisan kell foglalkoznunk: ezt mondja az evangéliumi üzenet is.

Az általános elveknek, természetükön fogva, szabályozniuk kell az egyház viszonyát a különböző európai intézményekkel: az EBESZ-hez, akkor is, ha az túllépi Európa határait, és kiterjed Európára, az Egyesült Államokra és a volt Szovjetunió területére; az Európa Tanácshoz – amely az Atlanti-óceántól az Uralig terjed – az Európai Unióhoz.

De az általános elvek alkalmazása egyrészt az egyes európai intézmények szerkezetétől, hatékonyságától és céljától, másrészt az egyház jelenlétének erejétől függ ezekben az intézményekben.

Fordította: HADHÁZY Zsuzsa

Jegyzetek

- * Megjelent a *La Civiltà Cattolica* folyóirat 2002. július 20-i, 3650-es számában.
- ¹ C. Corral, P. Ferrari da Passano, *La Chiesa e la Comunità Europea dopo Maastricht* (Az egyház és az Európai Unió Maastricht után). In: *Rivista di Studi politici internazionali*, 1994/51.
- ² Az említett három legfontosabb intézményen kívül Nyugat-Európában más együttműködési szervezetek is léteznek. a. általános célkitűzések: a Skandináv országokban, 1953-ban létrehozott Északi Tanács és az 1975-ben létrehozott Északi Minisztartanács; b. katonai együttműködési intézmények: NATO (Északatlanti Szövetség), UEO (Nyugat-európai Unió); c. gazdasági együttműködési intézmények: EFTA (Európai Szabadkereskedelmi Egyesület). A szerződés, amely létrehozta a még mindég érvényben levő EURATOM-ot, a ma az EU ellenőrzése alatt álló *Euratom Supply Agency*-ra (ESA) ruházta a nukleáris energia fejlesztéséhez szükséges berendezések ellenőrzését az Unióon belül, és egy közös üzemanyagellátási politika megvalósítását. Ld.: G. Schiavone, *A Dictionary and Directory*, New York, 2001.
- ³ *La Civiltà Cattolica*, 2001/A.
- ⁴ A Mangas Martin, D. J. Linan Noguera, *Instituciones y Derecho de la Unión Europea* (Az Európai Unió intézményei és feladatai), Madrid, 1992.
- ⁵ A Carrascosa Coso, *La Santa Sede y la Conferencia sobre la Seguridad y Cooperación en Europa* (A Szentszék és a Konferencia az európai biztonságról és együttműködésről), Cuenca, 1990. Ld. még G. Rulli, *Per un Europa senza frontiere. Da Yalta a Helsinki* (Egy határok nélküli Európáról Jaltától Helsinkig), Róma, 1985, valamint G. Rulli, *Le Saint-Siege et la Sécurité en Europe* (A Szentszék és az európai biztonság). In: Benoit D'Onorio (szerk.), *Le Vatican et la politique européenne* (A Vatikán és az európai politika), Párizs, 1995.
- ⁶ Ld.: C. Corral, G. Picazo. In: C. Corral, *La construcción de la Casa Común Europea* (A Közös Európai Ház épülete), 10, 20.
- ⁷ Ld.: C. Corral, G. Picazo, uo., idézi L. Turowsky. In: *Objectif Europe*, 10, 20.
- ⁸ J. A. Garcia Vilar, *El Sínodo de los Obispos y la nueva Europa en construcción* (A püspökök zsinata és az épülő új Európa). In: C. Corral, id. mű., I. fejezet.
- ⁹ P. Poupard, *L'Europa in una prospettiva cristiana* (Európa keresztény távlatai). In: *Ecclesia*, 1734-1746.
- ¹⁰ Conferenza Episcopale Spagnola, 1993. Február 19.
- ¹¹ M. D. Steel, *Reconciliación en Europa. Herencia y vision* (Európai megbékélés. Valóság és látomás). In: *Paz con justicia*, Madrid, 1989.
- ¹² *Gaudium et spes*, 7.
- ¹³ Sinodo dei Vescovi sull'Europa, *Dichiarazione finale* (A végső elszakadás), 1991, IV, 11.
- ¹⁴ II. János Pál, *Discorso al Parlamento europeo* (Beszéd az Európa Parlamentben), 1988. október 11, 9.
- ¹⁵ Uo., 8.
- ¹⁶ Uo., 9.
- ¹⁷ *Dignitatis humane*, 13.
- ¹⁸ II. János Pál, id. mű., 8.
- ¹⁹ *Gaudium et spes*, 76.
- ²⁰ II. János Pál, *Discorso alla Commissione e alla Corte dei Diritti dell'uomo* (Beszéd az Emberi Jogok Bizottsága és Bírósága előtt), Strasbourg, 1988. Október 8., 1.
- ²¹ Idem., 1, 6.
- ²² Idem., *Discorso al Corpo Diplomatico accreditato presso la Santa Sede* (A Szentszékhez akreditált diplomaták előtt tartott beszéd), 1991. január 12.
- ²³ Idem., *Discorso all'Assemblea dell'ONU* (Az ENSZ naggyűlésén tartott beszéd), 1980. január 2.
- ²⁴ Idem., a *Centissimus annus* pápai körlevél, 53.
- ²⁵ P. Poupard, *L'Europa in una prospettiva cristiana* (Európa a keresztény megújulás útján), II, 1.
- ²⁶ II. János Pál, *Discorso al Parlamento europeo*, 7.
- ²⁷ A. M. Rouco Varela, *Relaciones Iglesia-Estado en la España del siglo 21* (Az egyház és az állam viszonya a 21. Századi Spanyolországban), Salamanca, Universidad Pontificia, 1996, 36.
- ²⁸ Idem.
- ²⁹ C. M. Martini, *Les devoirs de l'Église dans l'Europa en marche vers l'unité* (Az egyház feladatai az egység felé menetelő Európában), 1992. 17, 5.